

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Kato. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Ne zaprte reklamacije so poštnine proste.

Finančni načrt rešen.

Dunaj, 22. jan. 1914.

Takozvani »mali« finančni načrt je z včerajšnjim glasovanjem v poslanski zbornici rešen. Zalibog je bilo zadnje glasovanje vse kaj drugega kakor častno za poslansko zbornico. Gospodski zbornica je diktirala, da morajo ljudje z dohodki od 1800 dalje plačati višji davek in ponižno so to sprejele večinske stranke v družbi s socialnimi demokrati razun krščanskih socialcev in Slovenskega kluba. Stanek, zagrižen liberalen »agrarec«, somišljenik slovenske »neodvisne« kmečke stranke, je obstruiral za zvišanje davka kmetom.

Tako je liberalno prijateljstvo za kmeta, naj se imenuje liberalce, »neodvisen kmet« ali pa s pravim imenom. In Staneka so podpirali vsi liberalci brez izjeme in socialni demokrati. Bolje kvalificiran delavec, majhen uradnik, mali obrtnik, bo plačal odslej višji davek in za to se ima zahvaliti vsem liberalcem in socialnim demokratom v državnem zboru. Zares, krasni zastopniki ljudstva!

Edini, ki so stali kakor junaki za pravice in blagor ljudstva so bile izrazito krščanske slovenske in nemške stranke — če izvezamemo laško krščansko ljudsko stranko, ki je šla za večino — Slovenska ljudska stranka na čelu vseh, nemški krščanski socialci in katoliško narodni četi.

In pri tem je velik del slavne gospode še snedel dano besedo, kajti predlog dr. Šusteršiča in tovarišev je bil vložen po dogovoru in v sporazumu z $\frac{2}{3}$ večino zbornice! Podpisali so klubovi načelniki imenom svojih strank in ti načelniki so poleg dr. Šusteršiča bili na čelu predloge kot predlagatelji. A gospodje so zlomili dogovor in glasovali zoper svoj lastni predlog!

Med temi strankami se nahaja zlasti tudi klub, ki mu pripada poslanec Ljubljane dr. Ravnihar — mladočeski klub.

Zares, nelepno sliko nujajo ti ljudski prijatelji.

Državni zbor.

Dunaj, 23. jan. 1914.

Današnja seja je slabo obiskana. Poslanci so že večinoma Dunaj zapustili. Bolj kot za stvari, ki so na dnevnem redu, se

zanima zbornica za pravna pogajanja med Čehi in Nemci, ki so se zopet pričela. Ko se odobri učiteljska službena pragmatika, se prične razpravljati predloga

o obrtno pravnih predavanjih

na pravnih in na državnopravnih fakultetah. Po kratki razpravi (poročal je za obrtni odsek Einspinner) se predlog sprejme.

Živinoreja in vnovčenje živine.

Poslanec Povše poroča na to v imenu poljedelskega odseka o uporabi zakladov za pospeševanje živinoreje in za vnovčenje živine leta 1910 in 1911. Poročevalec obžaluje, ker se niti polovica v te namene razpoložljive vsote ni izdala. Umevno, ker je mobilizacija izpraznila drž. blagajne.

Poslanec Brenčič

je grajal, kako mačehovsko ravnaajo Nemci s Slovenci na Spod. Štajerskem in Koroškem s tem fondom in ga večinoma Nemci porabijo za Zgornjo in Srednjo Štajersko, Spodnje Štajerci pa ne dobijo nič, kvečjemu kakšno ogledano kost ali pa kakšnega slabega bika plemenjaka. Nasprotno si pa Nemci iz virov tega fonda svojo živinorejo izdatno izboljšujejo. Poljedelsko ministrstvo je postavilo posebne živinorejske nadzornike, kateri morajo po vseh kronovinah naše države nadzirati in polj. ministrstvu o tem poročati. Tudi za južne dežele naše monarhije je nastavljen en živinorejski nadzornik in sicer za Kranjsko, Goriško in Gradiško, kakor tudi za Istro in Dalmacijo, samo Spodnje Štajerci in Spodnje Korošci nimajo nobenega nadzornika. Ali ti deželi niste južno naše monarhije in ali se je od višjega mesta pozabilo na gmočno stanje in njih eksistence? Naše zahteve so: 1. V Mariboru samostojna kmetijska družba za Spod. Štajersko; podobno za Koroško. 2. V Mariboru osrednja zadruga za živinorejce, katera bo skrbela, da se po živinorejskih krajih ustanovijo živinorejske organizacije. 3. Za Spodnje Štajersko in Spodnje Koroško slovenski živinorejski nadzornik, kateri bi skupno z mariborsko kmet. družbo in živinor. zvezo izvrševal živinorejski program. Roko v roki bi se podpiralo tudi vnovčenje živine in v ta namen že v Mariboru deluje Osrednja zadruga za vnovčenje živine. Ob koncu govora je stavil Brenčič resolucijo, v kateri vlado poziva, naj nastavi lastnega živinorejskega nadzornika, kateri mora živinorejski pro-

gram sestaviti, s katerim se bo živinoreja na Spodnje Štajerskem in slovenskem Koroškem sistematično pametno pospeševala.

Zastopnik poljedelskega ministrstva sekčni načelnik dr. pl. Ertl se zahvali v imenu zadržanega poljedelskega ministra za kritiko in izjavi, da bo ministrstvo vpoštevalo izražene želje in navodila. Ministrstvo bo nadaljevalo sporazumno s prizadetimi interesi v posameznih deželah zapričeto akcijo in upa, da doseže uspehe, ki bodo zadovoljili in dvignili poljedelstvo. Vlada se svoje odgovornosti zaveda tako nasproti poljedelcem kakor tudi nasproti konsumentom.

Poročilo poljedelskega odseka se je vzelo na znanje.

Zbornica nato v drugem in v tretjem branju odobri postavbo, po kateri se podaljša sodstvo konzulatnih sodišč.

Vojaška uprava o samoumorih v armadi.

Minister za deželno brambo pl. Georgi odgovarja na interpelacije, ki so se stavile radi samoumorov v armadi. V zadnjih desetih letih se je število samoumorov od 0:51 pomnožilo na 1:1 na tisoč mož v armadi, v deželni brambi pa od 0:28 na 1:8 na tisoč mož. Pri deželni brambi je zato več samoumorov, ker se je povišalo prezenčno stanje aktivnega moštva. Povzročili so samoumore nesrečne ljubezni, zmočenost duha ali duševne bolezni, dolgovi, nezadovoljnost, rodbinske razmere ali pa bolezni. Tu ni mogoče ničesar ukreniti. Drugače pa je, če so samoumore povzročili nezadovoljstvo s službo, strah pred kaznijo in protipostavno obnašanje z možem, na kar je vojna uprava najostreje pazila. Zelo redki so samoumori, ki bi jih povzročilo nepostavno postopanje z možem od strani višjih in po tovariših.

Seja se je zaključila ob 9. uri zvečer. Prihodnja seja se pismeno skliče. Predsedstvo sodi, da se skliče prihodnja seja dne 29. t. m., če bo proračunski odsek v torku ali sredo rešil začasni proračun.

Rane našega časa.

Nemški škofje, zbrani ob grobu svetega Bonifacija v Fuldi, so letos izdali jako pomenljivo skupno pastirsko pismo, v katerem odkrivajo najgloblje rane, katere je prizadajalo človeštvu novodobno pačanstvo.

Uvodoma naglašajo, da jim v zadnjih časih prizadeva največjo skrb družina. Če je družina bolna, oboli cela država in potem narodu ne pomaga ne izobrazba, ne armada, ne velemoč. In danes je trenutek, ko morajo škofje nemškemu narodu s preokom reči: »Moje ljudstvo, tisti, ki te imenujejo srečno, ti lažejo!«

Nemška družina, ki je svojčas po pravici slovela, postaja danes čedalje bolj nerodovitna. Leta 1876. je v Nemčiji odpadlo na 1000 prebivalcev 42 rojstev, leta 1911. pa samo še 29. To pomeni v tej dobi 800 tisoč otrok manj! Število rojstev pa tako naglo pada, da prekaša Nemčija v zadnjem desetletju celo že Francijo in Belgijo.

Tisti, ki ta pojav izvajajo samo iz neugodnih socialnih in gospodarskih razmer, draginje živil in stanovanj, itd., sami sebe slepijo. Nemški narod je prestal še veliko hujše čase kakor so današnji, ne da bi usihala njegova rodovitnost. In končno je padanje rojstev bolj posledica naraščajočega luksusa nego bede. Šele iz bogatih slojev se je to zlo zaneslo med revnejše. Res je, da socialno zlo padanje rojstev pospešuje, zlasti stanovanjska beda v velikih mestih, glavna krivda pa tiči v zločinski zlorabi zakona, v tem, da egoizem in pohlepnost, bojazen pred žrtvami in težavami, zavajata človeštvo do tega, da z umetnimi sredstvi onemogočuje plojenje. In če moderne razmere to zlo pospešujejo, ali niso ravno te razmere sad od Boga odpadle kulture? Hoteli so »življenje pospeševati«, pa življenje v resnici more, obsojajoč narod k počasnemu samoumoru! To je kuga, ki je sledila boju zoper krščanstvo in cerkev.

Potem ko so škofje opominjali krščanske zakonske, da radovoljno vzamejo na se dolžnosti svojega posvečenega stanu, se obračajo k mladinskemu vprašanju. Najprej obsojajo tiste matere, ki iz ničevih razlogov svojih otrok same ne hranijo in se pečajo potem z vprašanjem pojasnjevanja spolnih reči otrokom. Tu postavljajo nemški škofje kot načelo, da naj se te reči mladini ne pojasnjujejo javno, v šoli in v mladinskih spisih, marveč od starišev in dušnega pastirja. Glavno pa je, da se otroci vzgajajo k srmežljivosti, da se navajajo na delo, na samopremagovanje in na pametno negovanje zdravja in telesa. Vse to pa ni nič brez verske vzgoje, ki ima vso dušo prekvatiti.

Škofje opozarjajo nato na nevarnosti nenravstvenega berila, slabe družbe in kinematografa. Kinematograf ne slabi samo

LISTEK.

Nora starka.

(Poljsko spisal And. Niemojewski.

Divji, strašen obraz. Vedno namršene obrvi, temen pogled. Barva čela je medena, zagorelo je, pokrito z nesnažo, polno brazd. Postava napol naga, odeta v umazanobarno krilo. Na prsih je raztrgana srajca, nepreoblečena že šest let. Kdorkoli ta ženski strah sreča, se boječ umakne s poti. To je znana nora starka!

Zakaj stara? — Ha, tu časi hitro beže! Šest let večkrat človeka spremeni v starca.

Vsak dan okoli poldne gre starka v tisto stran, kjer je Radoha. Čudno nemirna je tedaj. Diha hitro, nikogar okoli sebe ne vidi, žalostno gleda v daljo in začena teči. Leti mimo stare Zigmuntove jame, izginje v Mrtvem gozdu in hiti potem ob Pšemši k nekdanjemu rudokopu »Božjega blagoslova«, ki je podoben danes kakemu globokemu kraterskemu žrelu, ki ga je zalila voda. Ko se bliža temu kraterju, začena gluho ječati, strašni njen obraz izraža velik strah, usta se krčevito pregibajo. Pade na kolena, pokrije obraz z rokami, kot bi se hotela tako oprostiti kake prikazni, njen krič se razlega daleč, nazadnje se ihte skloni k zemlji, vedno tišje plače,

vedno slabše; zaspil. Še le po solnčnem zahodu vstane, gre dalje, obkroži polja, bivališča, vedna popotnica, nora starka.

Pred šestimi leti nekega lepega popoldne je šla ona tod kot mlada, krasna so-proga. Njen obraz je bil lep, oči jasne, nabrane v smeh. Teden po poroki je šla tod nesoč možu obed. Mož je delal v jami. Te-ga kraterja pa takrat še ni bilo. On je takrat nastal pred njenimi očmi.

Tu je vrelo življenje. Iz mogočnega dimnika se je valil dim, kolesa nad jamo niso stala. Na rampi so rojile množice. Sto in sto ma'ih vozičkov je drčalo semintja. Vse to je izginilo kakor sen.

Na dnu jame je nekaj stotin rudarjev v hodnikih, pri navzdol vodečih potih, tvorilo drug svet, svet podzemeljski. Jama »Božjega blagoslova«, ena manjših v nizini je dajala velikansko dobiček, radi lah-kote, s lakršno se je tu dobivalo oglje.

Toda na južnozahodni strani, kjer je bil najdragocenejši sklad, je stala meja rudarskega prepovedanega sadu. Kolikorkrat so se tam lotili, tolikokrat se je pokazal najhujši sovražnik rudnika plin, imenovan poka'ni, ker če se enkrat z veliko silo razlije po hodnikih rudnika, povzroči prepilih zraka in vzdigne prah.

Več let je bil mir, plin se ni pokazal, pozabilo se je na mejo, ki bi se jo ne smelo prestopiti. Nekega dne pa je zmanjkalo lesa v jami. Sklenilo se je del stare jame oropati, to se pravi, vzeti od tam les, podpirajoči skale. Približali so se tudi onemu usodnemu naspju

Toda komaj so premknili prve pod-pore, se je razlegel strašen tresk, skala je počila, začela se valiti, a skozi odprtine se je razlil plin s tako silo, da je bil po nekaj minutah izhod iz jame že zaprt. Plin je zalil glavni hodnik in prišel po navzgor vodečih potih tudi na nadstropja. Nato se je začela silno valiti zemlja, ki je bila na kakih dvesto metrov razlita, udiranje zemlje je dose-glo površje, odprlo se je veliko žrelo, iz nevidnih virov je vdarila vanj voda in ga napolnila prav do roba.

Jama »Božjega blagoslova« z nekaj stotinami delavcev zaprtih v njenih glo-binah je nehala biti.

Kdor je to videl, je lahko znorel.

Dan je bil zelo lep, sonce je prišlo na poldne, okoli so šumela drevesa Radohe, ko se je naenkrat ob nogah mlade žene od-prla zemlja, pokazal se črn, strašen pre-pad, v globino so ropotale rampe, vozički množice delavcev, a čez kratek čas je vse to izginilo kot kaka strašna prikazen, zalito od vseh strani z v prepad vdarjajočo vodo.

Na dnu tega pekla pa je ostala sreča mlade žene, njen mož, njena cela bodoč-nost, njen razum.

Od takrat blodi v nočeh po okolici, prehitro postarana, raztrgana, temna, div-ja. Toda vsaki dan okoli poldne se vzbudi preteklost v njenem spominu, nemirna hiti zskozi Mrtvi gozd, ob Pšemši, teče k oni strani jame, kjer njen mož čaka obeda. Vsak dan prepada pred njenimi nogami zemlja, odpira se strašno žrelo, padajo rampe,

množice, na kar udarja voda. Strašen krič se razlega okoli. Z boleznim krikom pada nora starka na zemljo, valja se, joka, joka vedno tišje, tišje dokler naposled ne za-spi . . .

Kolikorkrat jo vidim na tem mestu, tolikokrat se hoče tudi meni zmešati misel v glavi.

~~~~~

Amerika — pisana mail!

Iz »Glasa Naroda« posnemamo na-slednje podrobnosti o »dobrotah«, ki jih izseljenci uživajo od nove matere Ameri-ke, pod katere okrilje mnogi tako brezum-no hite. Če le mogoče, jih koj ob prihodu na »otok solza« — Ellis Island — neusmi-ljeno poženo nazaj, odkoder so prišli, ne meneč se za škodo in nesrečo, ki jo reve-žem s tem povzroče. Tako so pred Boži-čem kratkomalo zavrnili deset Hrvatov in štiri Bošnjake, ki so se na parniku »Ar-gentina« pripeljali v New York, češ, da ne bodo dobili dela. Vsi ti izseljenci so bili zdravi, močni ljudje in vsak je imel pri se-bi nad 25 dolarjev in natančen naslov, kam potuje. Zastopnik avstr. parob. družbe se je takoj brzojavno obrnil na neko tvrdko v Miamisburgu O., če bi hotela sprejeti te izseljence na delo, in tvrdka je tudi takoj brzojavno odgovorila, da dotičniki lahko pri njej nemudoma stopijo v delo. Toda za-man; izseljeniška komisija je ostala pri svo-jem odloku rekoč, da je v Ameriki delav-cem že mnogo preveč. — Neka Ana Mu-